

Klima og miljø

Arbeidet for å redusere utslippene av klimagasser, plastforsøpling og forhindre avskoging og tap av biologisk mangfold er høyt prioritert av mat- og drikkenæringen i Norge. De politiske tiltakene som iverksettes for å redusere klima- og miljøbelastningen må skille mellom naturlige, biologiske prosesser knyttet til mat- og drikkevareproduksjon og fossile utslipp, jamfør avtalen mellom myndighetene og partene i jordbruket fra 2019. Videre har Norge et velutviklet

innsamlings- og sorteringssystem for emballasje som det må bygges videre på i implementeringen av et strengere EU-regelverk på området. I arbeidet med å finne alternative materialer for plast der det er mulig, bør andre norske ressurser som trevirke utnyttes. I arbeidet for å redusere klima- og miljøbelastningen i råvareproduksjonen utenfor Norge er det behov for å styrke samarbeidet og bygge opp kunnskap som kan gi bedre grunnlag for kunnskapsbaserte tiltak.

NHO Mat og Drikke mener

- 1.** Enova må gis større mulighet til å støtte omlegging til mer miljøvennlige energikilder i mat- og drikkenæringen, ved at midlene også kan brukes til innfasing av eksisterende teknologi.
- 2.** Det bør gis et utvidet fritak for CO₂-avgift på gass for virksomhet i mat- og drikkenæringen der gass er en alternativ energikilde til fyringsolje.
- 3.** Norge bør aktivt bruke fleksibilitetsordningene i EU for å avlaste industrien i ikke-kvotepliktig sektor.
- 4.** Skillet mellom biologiske prosesser knyttet til mat- og drikkeproduksjon og bruk av fossile energikilder på gjenspeiles i miljøkravene som stilles fra myndighetenes side.
- 5.** Norge må følge regelverksutviklingen i EU for å sikre «a level playing field».
- 6.** Det bør bygges videre på dagens retur- og vederlagsordninger - det bør ikke innføres nye særnorske avgifter eller nye former for produsentansvarsordninger som gir konkurranseulempen for norske bedrifter.
- 7.** De økonomiske insentivene for innsamling og sortering av plast bør styrkes, og det bør iverksettes tiltak som stimulerer markedet for gjenvunnet plast.
- 8.** NHO Mat og Drikke er i utgangspunktet positiv til en avtale mellom næringslivet og myndighetene om frivillige tiltak for sirkulær bruk av plastemballasje og forebygging av plastforsøpling.
- 9.** Heving av vederlagssatsene bør vurderes, dersom de økte midlene effektivt kan målrettes til å øke innsamlings- og gjenvinningsgraden.
- 10.** Det bør vurderes å differensiere vederlagssatsene ut ifra innsamlings- og gjenvinningsgraden for de ulike emballasjeproduktene.
- 11.** Norsk skog bidrar positivt i klimaregnskapet både som karbonlager og fornybar ressurs som kan erstatte mer klimabelastende alternativ.
- 12.** Mat- og drikkenæringen vil arbeide for at all palmeolje og oljepalme produkter produseres etter bærekraftige prinsipper og mener at kjøp av sertifisert palmeolje er det mest effektive tiltaket for å nå dette målet. Soya som stammer fra Brasil, skal være sporbar og sertifisert etter bærekraftige kriterier.
- 13.** Mat- og drikkenæringen ønsker å videreutvikle samarbeidet med andre næringer og sektorer for å bidra til avskogingsfrie verdikjeder.

Reduksjon av utslipp i ikke-kvotepliktig sektor

Klimautslipp og produksjon av mat og drikke

Innenfor mat- og drikkenæringen er den største kilden til utslipp av klimagasser knyttet til transport og primærjordbruket. Behovet for mat og forsynings-sikkerhet kan imidlertid ikke endres. Det er derfor viktig at tiltak for å redusere utslipp i Norge ikke fører til dyrere råvarer eller karbonlekkasje.

Det er viktig å skille mellom biologiske prosesser og bruk av fossile energikilder, og dette skillet må hensyntas i valget av tiltak for å nå målene om utslipps-reduksjon i ikke-kvotepliktig sektor. Tiltakene bør prioriteres mot redusert bruk av fossile energikilder. Eventuelle tiltak innenfor biologiske prosesser må bygge på solid faglig dokumentasjon på effektiviteten og ikke resultere i karbonlekkasje, som både vil svekke norske produksjonsmål for landbruket og svekke muligheten til å påvirke produksjonen i en mer bærekraftig retning.

Omlegging til mer miljøvennlige energikilder

Regjeringen legger til grunn skjerpede krav til kutt i ikke-kvotepliktig sektor innen 2030. Undersøkelser har vist et potensial for omlegging til fornybare energibærere og gjenvinning av energi i mat- og drikkenæringen. Disse undersøkelsene viser også at de største barrierene for realisering av potensialet er usikkerhet rundt besparelse/lønnsomhet ved omlegging til alternativ energikilde, mangel på investeringskapital og manglende kompetanse om muligheter.

Arbeidet med risikoavlastning og stimulering til å legge om til mer miljøvennlige energikilder må styrkes skal målene for ikke-kvotepliktig sektor nås. Enova SF, som er eid av Klima- og miljødepartementet, har som oppgave å bidra til reduserte klimagassutslipp, styrket forsynings-sikkerhet for energi og utvikling av ny energi- og klimateknologi. Tidligere har Enova hatt en nøkkelrolle i omlegging til redusert energibruk og lavere utslipp i industrien, delvis oppnådd gjennom slagkraftige virkemidler for utfasing av fyringsolje. I Enovas nåværende mandat er risikoavlastning for tiltak i kvotepliktig sektor som tar i bruk tilgjengelig teknologi nedprioritert. Dette vil gjøre det vanskeligere å få gjennomført smarte klimatiltak som gir rask effekt. Risikoavlastning for

slike prosjekter vil være svært viktige for mat- og drikkeindustrien.

NHO Mat og Drikke mener at Enova må prioritere tiltak i ikke-kvotepliktig sektor der tilgjengelig teknologi tas i bruk. Tiltakene bør utformes slik at også mindre bedrifter med begrenset kapasitet og kompetanse til å gjennomføre tiltakene på egen hånd kan benytte seg av Enovas tilbud.

Fritak for CO₂-avgift på gass

Mat- og drikkeprodusentene har et stort forbruk av gass i produksjonen. I 2018 ble reduserte satser og fritak for CO₂-avgift på mineralolje og gass for de fleste ikke-kvotepliktige bedrifter opphevet, med unntak av grønt-næringen som har midlertidig unntak fra CO₂-avgift på gass. EUs energiskattedirektiv gir medlemslandene anledning til å ikke avgiftsbelegge LNG, propan, butan og annen LPG-gass for å stimulere til utfasing av fyringsolje/diesel. Energibærere har ulike klimafotavtrykk, som av FNs klimapanel. Avgifts-systemet står ikke i sammenheng med utformingen av dagens avgifter og gir konsekvenser for valg av teknologi.

Innføringen av CO₂-avgift på bruk av LPG og naturgass i landbasert industri gir store konkurransemessige ulemper. Industrien har over år gjennomført en omlegging til mer energieffektive driftsmidler, og økt bruk av gass, biobrensel og elektrisitet. For at den positive utviklingen med stadig mindre utslipp fra industrien skal fortsette, er det viktig at bruk av gass fortsatt gis avgiftsfordeler sammenlignet med fyringsolje.

NHO Mat og Drikke mener at norske ikke-kvotepliktige industribedrifter må likebehandles med kvotepliktige og ikke-kvotepliktige konkurrenter i inn- og utland, også med hensyn på fritak for CO₂-avgift på LPG og naturgass.

EUs fleksibilitetsordninger gjør det mulig å låne, kjøpe og overføre årlige utslipp mellom landene. Videre vil det, særlig for rikere land, være mulig å slette kvoter innenfor kvotesystemet. Skogstiltak vil også i noen tilfeller kunne telle som klimagass-reducerende tiltak. I arbeidet mot de ambisiøse målene må Norge aktivt utnytte disse ordningene for å opprettholde konkurransekraft i norsk mat- og drikkeindustri.

Tiltak for sirkulær bruk av plast og forebygging av plastforsøpling

Plast på avveie blir ansett som en av de største globale utfordringene vi står ovenfor. Skader på dyrelivet og økosystemer vokser parallelt med økningen i plastforbruket, klimautslipp knyttet til plastproduksjon og plastens mulige påvirkninger på menneskelig helse har blitt synliggjort. NHO Mat og Drikke ønsker å ta ansvar og bidra til en sirkulær bruk av plastemballasje og gjennom dette forebygge forsøpling. Bransjens viktigste bidrag for å redusere forsøpling er å sørge for at plastmaterialet blir verdsatt i alle ledd, slik at emballasjen inngår i en sirkulær økonomi framfor å bli brukt som engangsmateriale.

Plast er imidlertid et svært godt egnet materiale blant annet for å sikre høy mattrygghet, transport, redusere svinn, samt å gi informasjon til forbruker om produktet. Det er lett å lage, lett å bære og avgir et lavere karbonavtrykk enn mange andre materialer. Det er også viktig å finne alternative materialer til plast og utnytte potensialet for verdiskaping ved eksempelvis økt bruk av tremateriale.

EU har vedtatt nytt direktiv om reduksjon av effektene av enkelte plastprodukter på miljøet. Det legges opp til en rask oppfølging av EU-direktivet av norske myndigheter. Direktivet adresserer engangsprodukter i plast, fiskeri- og oppdrettsutstyr samt alle produkter laget av såkalt oxo-nedbrytbar plast som brytes ned til små plastbiter i naturen. Direktivet krever at medlemslandene skal oppnå en ambisiøs og vedvarende reduksjon i bruk av engangskopper og matbeholdere i plast og gjennom dette snu dagens trend med raskt et raskt økende forbruk. Direktivet innebærer blant annet forbud mot enkeltprodukter hvor det finnes gode alternativer i markedet, utvidet produsentansvar, økt innsamling og materialgjenvinning av plastflasker, designkrav, merkekrav og informasjon til forbrukere.

Emballasjeverdikjeden har siden 1995 tatt ansvar for innsamling, gjenvinning og reduksjon av brukt emballasje. Emballasjeavtalene hadde virket i over 20 år fram til 2017, da de ble avløst av de nye bestemmelsene om emballasje i avfallsforskriften. Norge har Emballasjeavtalene har vært en suksesshistorie. Avtalene har sammen med panteordningen for drikkeemballasje medført at Norge er blant de beste i verden med hensyn til innsamling og gjenvinning av brukt emballasje.

De ambisiøse EU-målene bør møtes gjennom å bygge videre på dagens system for retur- og vederlagsordninger. Det er svært viktig at tiltakene i Norge er i harmoni med våre nærmeste handelspartnere i EU, slik at ikke konkurransekraften for norske bedrifter svekkes.

For å få økt sirkulær bruk av plastemballasje må det både ligge økonomiske insentiver både på samfunns- og individnivå. De økonomiske insentivene for innsamling, sortering og gjenvinning av plast må styrkes, og det bør iverksettes tiltak som stimulerer markedet for gjenvunnet plast. Bransjen bør vurdere å heve vederlagene, dersom de økte midlene målrettet og effektivt kan øke innsamlings- og gjenvinningsgraden. Videre bør det utredes nærmere om det er mulig å differensiere vederlagene. En differensiering vil kunne styrke insentivene for å sette på markedet emballasje som har høy innsamlings- og gjenvinningsgrad og tilsvarende svekke insentivene for å sette på markedet plast som vanskelig lar seg gjenvinne eller havner i naturen.

NHO Mat og Drikke er i utgangspunktet positiv til en bransjeavtale som omfatter frivillige tiltak i verdikjeden knyttet til økt sirkulær bruk av plastemballasje og forebygging av plastforsøpling. Aktuelle områder for et samarbeid med myndighetene vil kunne være designkrav som bidrar til økt innsamling og gjenvinning og avtaler om bruk av resirkulert plast.

Tiltak for å forhindre avskoging og tap av biologisk mangfold

Norsk skog bidrar positivt i klimaregnskapet

Skogen bidrar positivt til klimaet, både som karbonlager og fornybar ressurs som kan erstatte mer klimabelastende alternativ. Norske skoger har et netto opptak av CO₂ tilsvarende halvparten av våre samlede utslipp av klimagasser.

I tillegg til at skogen fungerer som karbonlager, er økt bruk av tre som fornybar råvare en viktig del av klimaløsningen. Tre inngår i karbonets naturlige kretsløp og kan erstatte ikke-fornybare byggematerialer eller materialer som setter større klimafotavtrykk. Det kan erstatte petroleumsbasert drivstoff, brensel og plast som benyttes i en lang rekke produkter, og vil også kunne inngå som råstoff i fôr til fisk, husdyr og til humant konsum. Å erstatte "svart" karbon med "grønt" karbon kan gi både verdiskaping og klimagevinst. Tømmervolumet i norske skoger har tredoblet seg de siste 100 årene, fra 300 millioner kubikkmeter i 1919 til om lag 900 millioner kubikk i dag, som gir et stort ressursgrunnlag for fremtidig verdiskaping.

Forhindre avskoging i tropiske strøk

Det har lenge vært arbeid med tiltak for å forhindre at mat- og drikkenæringen bidrar til avskoging i tropiske strøk, og bred enighet om at dages utvikling i regnskogområdene ikke kan fortsette. NHO Mat og Drikke har siden 2014 ledet *Norsk initiativ for bærekraftig palmeolje* (NISPO) der målet å kunne dokumentere at all palmeolje som benyttes i mat er bærekraftig produsert. Produsenter av mat, drikke, fôr og andre dagligvareprodukter, handelen, hoteller og restauranter deltar i NISPO.

Medlemsbedrifter, Regnskogsfondet og Klima- og miljødepartementet har oppfordret NISPO til å utvide arbeidet til alle råvarer der det er fare for avskoging av tropisk skog. NHO Mat og Drikke har tatt initiativ til å samle flere bransjer og bedrifter som er opptatt av bærekraft for å legge grunnlaget for samarbeid mot målet om avskogingsfrie verdikjeder. Det er behov for økt samarbeid mellom næringer og på tvers av sektorer, for å øke andelen sertifiserte produkter og økt sporbarhet av råvarene. Det er

behov for å styrke kunnskapsgrunnlaget for å belyse konsekvensene av råvareproduksjonen i tropiske strøk og hvilken effekt ulike tiltak for å forhindre avskoging har. Myndigheten må være tilbakeholdne med å innføre tiltak uten tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag.

Soyaen som benyttes i fôr i Norge vil som en hovedregel, være bærekraftsertifisert. GMO-fri soya er imidlertid ikke en garanti for at soyaen tilfredsstiller krav til bærekraft og fravær av avskoging. Den norske kraftfôrbransjen utgjør et stort og viktig marked for avsetning av bærekraftsertifisert palmeolje fra uavhengige småbønder i Asia og Afrika. Kraftfôrbransjens policy har bidratt til at mange familiebruk får direkte vederlag for den ekstrainsatsen som kreves for å følge bærekraftprinsippene i RSPO. NHO Mat og Drikke mener at en innkjøpspolicy som skaper endringsprosesser hos primærprodusentene er et viktig kriterium for å endre palmeoljeindustrien. Kjøp av sertifikater som dokumenterer bærekraftsertifisert produksjon er et effektivt tiltak for denne endringsprosessen. Det endelige målet for mat- og drikkenæringen er at bærekraftsertifisert palmeoljeprodukter kan dokumenteres helt fram til konsummarkedet.

POSISJONSNOTAT

Klima og miljø

Forsidefoto: Emil Vierhaus/Pexels

BESØKSADRESSE
Næringslivets Hus
Middelthuns gate 27
0368 Oslo

TELEFON
+47 23 08 86 80

E-POST
firmapost@nhomd.no

www.nhomd.no
